

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОРОЛЬОВА ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА

УДК 378.011.3–051:373.3091.212–026.15–027.1(043.5)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
СУЩЕНКО Лариса Олександрівна,
Запорізький національний університет,
професор кафедри соціальної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КРАМАРЕНКО Алла Миколаївна,
Бердянський державний педагогічний університет,
завідувач кафедри початкової освіти;

кандидат педагогічних наук
ПОЛЯКОВА Ірина Вікторівна,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
доцент кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання.

Захист відбудеться «19» червня 2019 р. о 09⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «18» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. І. Облес

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми зумовлена широкоформатними й радикальними освітніми трансформаціями, результатом яких має стати потужна національна система освіти, конкурентна та визнана Європою й світом. Пріоритетним вектором якісного оновлення вищої педагогічної освіти є докорінна зміна підготовки креативного вчителя-дослідника зі сформованим холістичним мисленням, цілісним світоглядом, освіченого, компетентного, здатного любити дитину, творчо й інноваційно діяти в професійних ситуаціях на засадах педагогіки духовності. Адекватною відповіддю на нові виклики часу й центром біфуркації стратегії розвитку шкільної освіти стали Концепція «Нова українська школа» (2016 р.) і Державний стандарт початкової освіти (2018 р.), низку нововведень у змісті яких сфокусовано на створенні привабливої та комфортної школи для учнів, їх батьків і вчителів шляхом упровадження педагогіки партнерства, де кожен із суб'єктів навчально-виховного процесу отримує максимальні можливості для реалізації креативності, свободи й духовності. За таких умов суперечливе утвердження інноваційних підходів у вищій педагогічній освіті поступово привело до термінового оновлення теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи, для яких одним із пріоритетних професійних завдань є розвиток креативних здібностей кожної дитини.

Низка державних нормативно-правових документів підтверджує перспективний характер вектора креативно орієнтованої підготовки майбутніх учителів, зокрема: Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993 р.); Державна програма «Вчитель» (2002 р.); Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.); Національна рамка кваліфікацій (2011 р.); Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2012 р.); Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.); Концепція «Нова українська школа» (2016 р.); Державний стандарт початкової освіти (2018 р.). У них закладено напрями модернізації вищої педагогічної освіти, її освітньо-правові засади, фундаментальні педагогічні стратегії та механізми творчого розвитку майбутніх учителів, здатних до креативного розв'язання професійних ситуацій і завдань з високою продуктивністю.

Аналіз модернізаційних актуалітетів досліджуваного явища в педагогіці, психології, філософії, соціології засвідчив, що нині закладено міцний теоретичний фундамент для вивчення проблеми розвитку креативних здібностей особистості, зокрема таких її аспектів, як:

- концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів (Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Комар, А. Крамаренко, С. Литвиненко, І. Підласий, І. Полякова, Р. Пріма, О. Савченко, Л. Сущенко, О. Федій, Л. Хомич, Л. Хоружа, І. Шапошнікова, З. Шевців та ін.);

- презентація креативності в дослідженнях зарубіжних науковців (Р. Арнхейм (R. Arnheim), Дж. Гілфорд (J. Guilford), Х. Грубер (X. Gruber), Р. Крачфілд (R. Crutchfield) А. Маслоу (Abraham Maslow), С. Меднік (S. Mednick), Р. Стернберг (R. Sternberg), Е. Торренс (E. Torrance) та ін.);

- розвиток креативності та креативних здібностей особистості (О. Антонова, Є. Гергель, В. Дружинін, Т. Каракатсаніс, В. Клименко, Н. Міщенко, В. Моляко, І. Особов, Г. Решетнікова, В. Роменець, С. Сисоева, О. Туриніна та ін.);

– розвиток креативних здібностей учнів молодшого шкільного віку (Д. Богоявленська, І. Воронюк, В. Дружинін, Н. Міщенко, І. Полякова, О. Савченко, В. Фадєєв та ін.).

Ситуацію в сучасній українській школі ускладнює наявність низки суперечностей між:

– суспільними очікуваннями від майбутніх учителів початкових класів креативного виконання нових соціальних ролей та недостатнім відображенням цього аспекту професійної діяльності педагога в змісті фахової підготовки, для якої характерні знеособлення та стандартизація;

– декларуванням значущості набуття в процесі фахової підготовки майбутніми вчителями початкових класів досвіду компетентностей щодо розвитку креативних здібностей у школярів та дефіцитом ефективних методів формування відповідної готовності у студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»;

– наявністю потенційних можливостей креативно-інноваційних освітніх технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів і недостатнім рівнем їх вивчення та реалізації.

Отже, усунення зазначених суперечностей, практичне значення проблеми й недостатня розробленість її теоретичних аспектів зумовили вибір теми дисертації: *«Підготовка майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи»*.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Розвиток творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397), одним із виконавців якої є здобувач.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 2 від 27.09.2017) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 6 від 28.11.2017).

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в обґрунтуванні теоретичних засад підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, розробленні й експериментальній перевірці ефективності структурно-функціональної моделі реалізації цього процесу.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

1) на підставі аналізу психолого-педагогічної, філософської та соціологічної літератури розкрити теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи й визначити коло питань, що потребують наукового розв'язання;

2) обґрунтувати сутність, структурні компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

3) визначити концептуальні засади педагогічного впливу на процес підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

4) розробити й теоретично обґрунтувати структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-

виховній діяльності початкової школи, змістовим ядром якої є організаційно-педагогічні умови;

5) здійснити експериментальну перевірку ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів.

Предмет дослідження – структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи.

Методи дослідження. На різних етапах наукового пошуку використано такі методи:
 – *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної, довідкової літератури, інструктивно-нормативних видань, інформаційних ресурсів мережі Інтернет з подальшим узагальненням і систематизацією його результатів – для з'ясування, порівняння й зіставлення наукових підходів, позицій вітчизняних і зарубіжних науковців за темою дисертації; періодизація, ретроспективний та причинно-наслідковий аналіз – для вивчення еволюції різних поглядів на проблему дослідження; аналіз методичного досвіду – для визначення концептуальних засад педагогічного впливу на процес підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи; моделювання педагогічного процесу – для розроблення структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

– *емпіричні*: анкетування, бесіда, педагогічне спостереження, інтерв'ювання, опитування, тестування знань – для визначення переліку ключових ознак сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) – для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

– *статистичні*: визначення середнього арифметичного, стандартного відхилення, а також ранжування й порівняння за критеріями Крамера-Уелча та Манна-Уїтні – для опрацювання й оцінювання емпіричних даних, уточнення висновків, аналізу отриманих результатів і перевірки їхньої достовірності.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено впродовж 2014–2018 рр. на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Бердянського державного педагогічного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет». В експериментальній роботі взяли участь 56 викладачів та 120 студентів, з яких 62 особи – в експериментальній групі (ЕГ) і 58 осіб – у контрольній групі (КГ).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено* структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, відповідно до якої ця підготовка становить єдність мети, наукових підходів, принципів, дидактично взаємопов'язаних етапів, критеріїв, очікуваних результатів і змістовим ядром якої є сукупність визначених організаційно-педагогічних умов, а саме: формування мотиваційних установок майбутніх учителів початкової школи на домінанту креативної спрямованості в структурі професійної діяльності; організація процесу набуття майбутніми вчителями початкових класів знань, умінь і досвіду з розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності шляхом упровадження авторських модулів визначених дисциплін; оптимізація аудиторної та позааудиторної суб'єкт-суб'єктної навчальної взаємодії через створення розвивального середовища креативного характеру; стимулювання фахової самоідентифікації майбутніх учителів початкової освіти з опорою на кращий досвід успішних представників освітньої галузі; *визначено й охарактеризовано* сутність і структурні компоненти готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи; *теоретично обґрунтовано* концептуальні засади педагогічного впливу на процес підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

– *уточнено й конкретизовано* сутність понять «креативність», «розвиток», «креативні здібності», «розвиток креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи», «підготовка», «готовність», «професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи», «готовність майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи»;

– *удосконалено* цільові орієнтири професійної підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» через операціоналізацію змісту мотиваційного, когнітивного, інструментального й рефлексивного компонентів їхньої готовності; методикау визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи;

– *набуло подальшого розвитку* науково-методичне забезпечення креативно орієнтованої діяльності як складової професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в їх достатній готовності до впровадження в освітній процес закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів початкової школи: оновлено й модифіковано зміст таких навчальних дисциплін: «Педагогіка» – авторський модуль «Методика розвитку креативних здібностей молодших школярів»; «Основи педагогічної майстерності» – авторський модуль «Формування креативних здібностей учителя початкових класів»; «Передові технології в початковій школі» – авторський модуль «Інтерактивні методи навчання в початковій школі»; розроблено авторський спецкурс «Методика розвитку креативних здібностей молодших школярів»; упроваджено програму теоретичної та практичної підготовки викладачів ЗВО до організації поетапної підготовки майбутніх учителів;

розроблено й упроваджено в освітній процес методичні матеріали для проведення практичних занять: навчальні проекти (креативно-пошукові, дослідницькі, прикладні, монопроекти, мультипроекти), ділові та рольові ігри, квести, синквейни, діаманти, технології контекстного, продуктивного навчання й розвитку креативного мислення, банк тренінгових програм; підготовлено рекомендації з методики формування креативних здібностей у молодших школярів для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта», викладачів вищої школи та післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали дисертації можуть бути використані під час підготовки підручників і навчальних посібників, розробленні навчальних курсів із розвитку творчого мислення та креативних здібностей майбутніх учителів; у практичній роботі викладачів закладів вищої освіти, у яких здійснюється підготовка бакалаврів спеціальності 013 «Початкова освіта», у психолого-педагогічних дослідженнях відповідної сфери.

Наукові положення, методичні рекомендації та результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1872 від 04.12.2018), Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (довідка № 01-11/1218 від 04.12.2018), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-28/1178 від 02.11.2018), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2988 від 14.11.2018), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 578 від 29.11.2018), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-18-919 від 23.11.2018).

Апробація результатів дисертації. Теоретичні положення, висновки й основні результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Педагогіка та психологія: традиції та інновації» (м. Львів, 2013 р.); «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» (м. Запоріжжя, 2015, 2016 рр.); «Основні напрями розвитку педагогічної науки» (м. Харків, 2016 р.); «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 2017 р.); «Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи» (м. Умань, 2018 р.); «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (м. Харків, 2018 р.);

– *всеукраїнських*: «Формування та розвиток фахової компетентності вчителя початкової школи в умовах упровадження Державного стандарту початкової загальної освіти» (м. Харків, 2013 р.); «Модернізація регіональної системи підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників як умова підвищення якості освіти» (м. Харків, 2014 р.); «Професійна освіта та освіта дорослих в сучасних соціокультурних умовах: теорія, методологія, практика» (м. Запоріжжя, 2015 р.); «Модернізація змісту освіти і науки в Україні: неформальна освіта для дорослих» (м. Хмельницький, 2015 р.); «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах» (м. Дніпро, 2016 р.); «Підвищення якості освітньої діяльності у вищих навчальних закладах за рахунок інтерактивних форм навчання» (м. Харків, 2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 28 наукових працях, з яких: 6 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному виданні; 3 – статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз; 14 –

матеріали конференцій; 4 – праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Зміст дисертації викладено на 279 сторінках, з них: основний текст – 206 сторінок, список використаних джерел – 25 сторінок, додатки – 44 сторінки. Робота містить 8 рисунків та 15 таблиць. Список використаних джерел включає 264 найменування, з них 11 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; вказано зв'язок роботи з науковими планами і темами; визначено мету й завдання роботи, об'єкт і предмет, методи дослідження; викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації, публікацій і структури дисертаційної роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи»* – проаналізовано ключові поняття дисертації; висвітлено проблему підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи в контексті вітчизняного педагогічного досвіду; визначено й охарактеризовано компонентну структуру досліджуваної готовності.

Одержані результати надали змогу констатувати, що сучасна початкова освіта відповідно до запитів суспільства, Концепції «Нова українська школа» функціонуватиме за умов її ідеологічних змін: дитина в новій школі є найбільшою цінністю та індивідуальністю; освітню практику побудовано на засадах педагогіки духовності, де кожен учасник навчально-виховного процесу отримує максимальні можливості для реалізації творчого потенціалу з урахуванням їхніх прав, свобод, потреб та інтересів; нова школа як осередок партнерства є ефективною, комфортною, привабливою й відкритою. Поліаспектна діяльність оновленої школи свідчить про її креативну спрямованість як базису формування креативних здібностей особистості учня. Такий підхід демонструє актуалізацію стратегічного надзавдання сьогодення – зміну існуючої розбалансованої парадигми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на компетентнісну парадигму цінностей.

На підставі аналізу науково-педагогічної літератури з'ясовано, що поняття «креативність» за головним концептом розглядають з різних позицій, зокрема, як: здібність, що відображає глибинну можливість людей створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення (В. Моляко); фундамент творчої особистості (С. Сисоєва); інтелектуальну активність особистості (Д. Богоявленська); етап натхненної творчості, процес деталізації творчого продукту та надання йому предметної форми (А. Маслоу); процес переконструювання елементів у нових комбінаціях, які відповідають вимогам корисності (С. Медник (S. Mednick)); здатність привносити щось нове в досвід (Ф. Баррон (F. Barron)).

Встановлено, що змістове ядро креативності особистості утворюють креативні здібності, які є особливим видом загальних здібностей і виражаються в здатності людини породжувати незвичайні ідеї, оригінальні рішення, відхилятися від традиційних схем мислення (Є. Ільїн); здійсненні успішної творчої діяльності, спрямовуючи всі зусилля на

оптимізацію педагогічного процесу, знаходженні необмеженої кількості шляхів розв'язання проблем (І. Полякова); спроможності до генерування великого числа ідей, здатності відповідати на подразники нестандартно (Дж. Гілфорд (J. Guilford)); оригінальності, спроможності, валідності (Ф. Баррон (F. Barron)); чутливості до проблем, дефіциту знань, їхньої дисгармонії, невідповідності, фіксації цих проблем, пошуку їхнього вирішення, висуненні гіпотез, перевірок і формулюваннях результатів вирішення проблеми Е. Торренс (E. Torrance)); натхненні (В. Роменець); володінні прийомами творчості (Т. Воробйова, Г. Терехова, Т. Сидорчук); поєднанні в собі багатовимірної й багаторівневої структури різних властивостей особистості: мотивації, самооцінки та рівня домагань, культурно-морального розвитку, толерантності (А. Сильверсан, Н. Аболіна) тощо.

Аналіз поглядів представників сучасної психолого-педагогічної науки, власні педагогічні спостереження й багаторічний досвід здобувача доводять: підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів має відбуватися за умови ціннісно-сислової переорієнтації освітнього процесу на засадах духовності, створення творчого й інноваційно орієнтованого середовища, в якому панує креативний клімат.

Пріоритетними індикаторами креативно-інноваційного середовища є віра в неповторні власні можливості кожної людини, що породжує в ній почуття впевненості та особистісної значущості; побудова суб'єкт-суб'єктної діалогічної взаємодії із забезпеченням рівності сутнісних позицій учасників спілкування; планомірна й систематична орієнтація на максимальне вираження інтелектуальних здібностей кожного студента, заохочуючи та стимулюючи їхні успіхи й творчу наполегливість; розвиток дивергентного мислення; активізація процесу генерування великої кількості ідей, варіантів вирішення педагогічних завдань нестандартними, унікальними прийомами й методами; забезпечення особистісної синтезувальної рефлексії майбутніх учителів початкових класів, яка видозмінює шкалу їхніх цінностей тощо.

Визначено структуру готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, що включає мотиваційний, когнітивний, інструментальний і рефлексивний компоненти.

Грунтовний аналіз психолого-педагогічних джерел (О. Асмолов, С. Вітвицька, Д. Леонт'єв, В. М'ясищев, А. Петровський, С. Рубінштейн, В. Ядов) надав змогу сформулювати ключові конструкти дослідження. Під *професійною підготовкою майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи* запропоновано розуміти цілісний, послідовний і креативно спрямований процес набуття компетентностей, що надає фахівцю можливість професійно-особистісного становлення відповідно до вимог і змісту шкільної базової підготовки згідно з Державним стандартом початкової освіти. *Готовність майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи* презентовано як складне структурне утворення, що включає в себе мотиваційний, когнітивний, інструментальний і рефлексивний компоненти як сукупність компетентностей, цінностей та унікальних якостей учителя, здатного до генерування й продукування креативно-інноваційних педагогічних ідей, нестандартного розв'язання професійних завдань і ситуацій в освітньому просторі.

Наведені положення вказують на своєчасність та доцільність розроблення концептуальних засад і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, реалізація яких гарантувала б досягнення цілей дослідження.

У **другому розділі** – «*Концептуальні засади та структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи*» – визначено й обґрунтовано концептуальні засади педагогічного впливу на процес підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, а також запропоновано модель реалізації цього процесу.

За результатами аналізу науково-педагогічних джерел (В. Андрущенко, В. Бондар, Н. Гузій, І. Зязюн, О. Комар, А. Крамаренко, В. Кремень, Н. Ничкало, Р. Пріма, Л. Сущенко, Л. Хомич, Л. Хоружа, І. Шапошнікова, З. Шевців та ін.) з'ясовано, що якісне оновлення професійної освіти передбачає перехід до її випереджального характеру функціонування під впливом швидкозмінюваних умов, орієнтованих на реалізацію радикально-конструктивних підходів у підготовці вчителя Нової української школи як зразка креативу і творчості.

Обґрунтовано відповідні концептуальні засади щодо технології здійснення такої діяльності, зокрема: реалізація нової місії вчителя початкових класів у проекції освітніх тенденцій Нової української школи; гуманізація професійної освіти; тьюторство в системі внутрішньоуніверситетської підготовки; органічне поєднання дивергентного й конвергентного мислення як фундаменту розвитку креативних здібностей особистості майбутнього педагога; підготовка професійно мобільних майбутніх фахівців як умова їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку освітніх послуг; набуття досвіду креативно-професійної поведінки в майбутніх учителів початкових класів.

Зазначене знайшло відображення в структурно-функціональній моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи (рис. 1).

Запропонована модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи включає *організаційно-цільовий блок*, що містить мету та завдання, наукові підходи й принципи, які виконують методологічну функцію дослідження.

У *змістово-операційному блоці* розкрито концептуальні засади педагогічного впливу на підготовку майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, компонентну структуру, сутність і доцільність їхньої реалізації *організаційно-педагогічних умов* (формування мотиваційних установок майбутніх учителів початкової школи на домінанту креативної спрямованості в структурі професійної діяльності; організація процесу набуття майбутніми вчителями початкових класів знань, умінь і досвіду з розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності шляхом упровадження авторських модулів визначених дисциплін; оптимізація аудиторної та позааудиторної суб'єкт-суб'єктної навчальної взаємодії через створення розвивального середовища креативного характеру; стимулювання фахової самоідентифікації майбутніх учителів початкової освіти з опорою на кращий досвід успішних представників освітньої галузі).

Стратегічне замовлення Нової української школи (НУШ) на вчителя-лідера початкової освіти

Мета: підготовка майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи

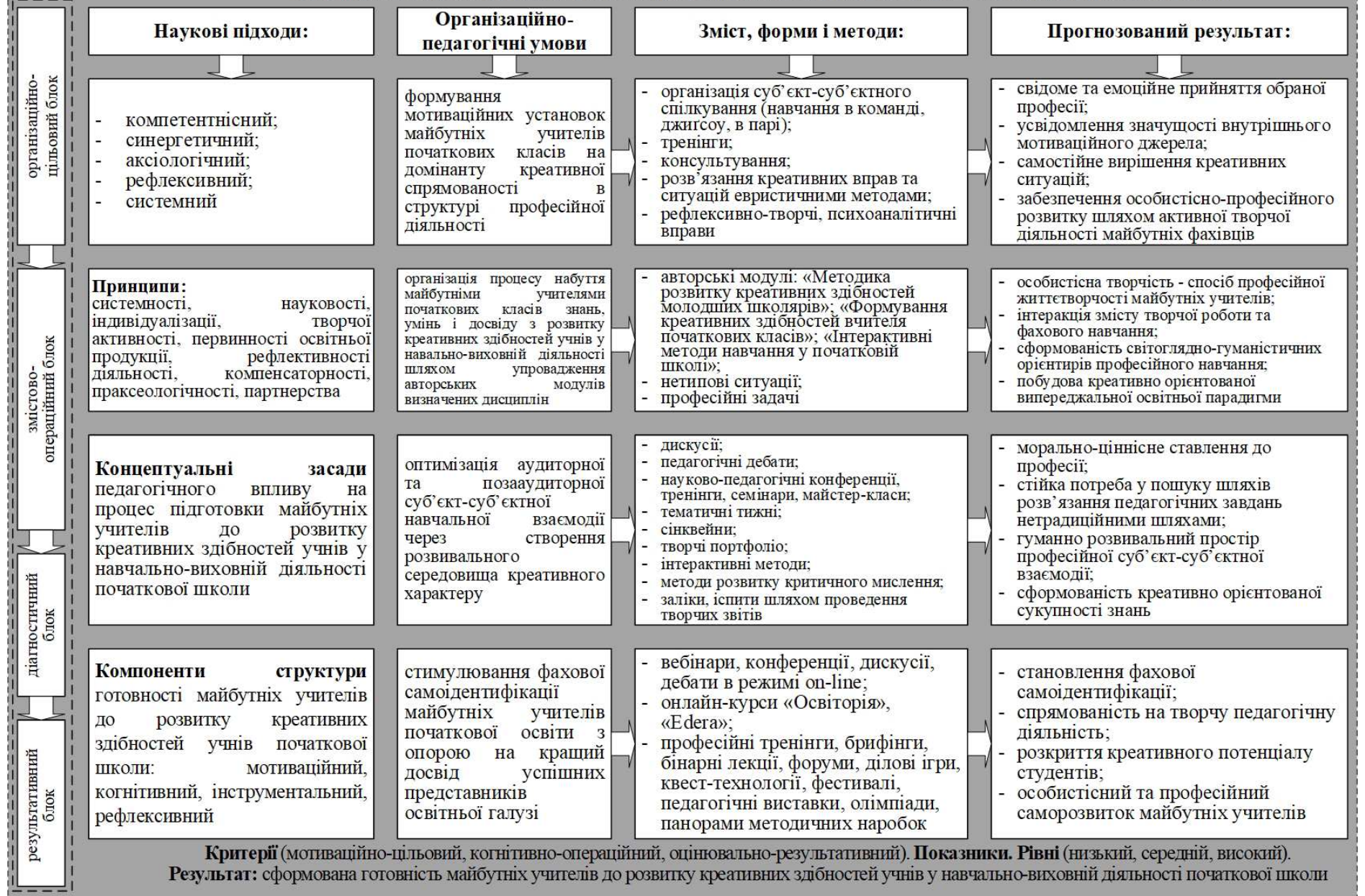

Рис. 1. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи

Діагностичний блок визначає критерії, рівні та показники сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів; *результативний блок* відображає кінцевий результат.

У **третьому розділі** – *«Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи»* – окреслено загальні питання підготовки та методики проведення педагогічного експерименту; розкрито особливості організації експериментального впровадження структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи; проаналізовано хід, узагальнено й інтерпретовано результати дослідження.

Дослідна програма формувального етапу експерименту передбачала здійснення поетапної реалізації розробленої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи.

Реалізація *змістово-операційного блоку моделі* охоплює здійснення теоретико-методичної підготовки викладачів конкретного закладу вищої освіти до формування готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку креативних здібностей у молодших школярів шляхом проведення системи заходів (наукові консультування, тренінгові заняття, семінари-практикуми, інструктування, творчі брифінги, науково-методичні семінари, майстер-класи), спрямованих на виявлення в них професійних труднощів і суперечностей, розширення діапазону знань щодо прискороного розвитку професіоналізму й гармонійної фахової збалансованості, побудову єдності духовного життя та креативного підходу до педагогічної діяльності, стимулювання інтересу до побудови тріади, що становить основу особистісно-професійного успіху педагога: самопізнання, саморозвиток і самореалізація.

Для забезпечення першої організаційно-педагогічної умови – *формування мотиваційних установок майбутніх учителів початкової школи на домінанту креативної спрямованості в структурі професійної діяльності* – було розроблено й проведено систему тренінгових занять, адаптованих до майбутньої професійної практики, з використанням метод кросенсу, що сприяє формуванню гнучкості та оригінальності мислення, умінь творчої співпраці й співробітництва; рефлексивно-творчих вправ, спрямованих на забезпечення особистісно-професійного розвитку студентів у площині їхньої креативної діяльності, яка є спонукальним джерелом до процесів гармонійного самоосмислення та самовдосконалення професійно важливих креативних якостей; виготовлення інтелект-карт, творчих портфоліо, що забезпечує цілісність процесів творчої самопобудови, емоційно-образного занурення до майбутньої фахової діяльності.

Під час реалізації другої умови – *організація процесу набуття майбутніми вчителями початкових класів знань, умінь і досвіду з розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності шляхом упровадження авторських модулів* («Педагогіка» – авторський модуль «Методика розвитку креативних здібностей молодших школярів»; «Основи педагогічної майстерності» – авторський модуль «Формування креативних здібностей учителя початкових класів»; «Передові

технології в початковій школі» – авторський модуль «Інтерактивні методи навчання в початковій школі», зміст яких насичено новим креативно орієнтованим змістом з акцентом на евристичному навчанні) – було запропоновано комплекс завдань, що вимагали нестандартного підходу для їх розв’язання, подолання інерції мислення: розмірковувати, фантазувати, генерувати велику кількість ідей, структурувати й систематизувати факти, явища, події, порівнювати інформацію, надаючи їй оцінку, класифікувати дані за визначеними ознаками, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, прогнозувати та оцінювати результат, обмірковуючи альтернативні шляхи розв’язання завдань, орієнтуватись на власний досвід, інтуїцію, активізуючи всі канали сприйняття.

З метою виконання третьої організаційно-педагогічної умови – *оптимізація аудиторної та позааудиторної суб’єкт-суб’єктної навчальної взаємодії через створення розвивального середовища креативного характеру* – було запроваджено практико-орієнтовані креативно-інноваційні форми й методи викладання (творчі дискусії, синквейни, діаманти, диспути, мікродослідження, колоквиуми, творчі проекти, проблемно-моделювальні заняття); систему тренінгів «КАРУС» за В. Моляко; «Теорію вирішення винахідницьких завдань – ТВВЗ» Г. Альтшуллера; метод «семикратного пошуку» Г. Буша; складання «дерева рішень», «хмари слів», «стрічки часу» за допомогою відповідних web-ресурсів, хмарного сервісу Google, спрямовуючи вектор розвитку креативних здібностей студентів від ситуативного застосування певних засобів творчості до гармонійного поєднання дивергентної стратегії вирішення.

Особистісно-розвивальне, креативно орієнтоване спілкування на морально-ціннісних засадах в аудиторній і позааудиторній роботі стало продуктивним за умов: побудови навчальної взаємодії учасників процесу з урахуванням рівності позицій, інтересів, бажань студентів, забезпечуючи позитивні емоційні переживання; створення стимулювального середовища, комфортних умов для переживання учасниками освітнього процесу ситуацій успіху, що породжують у їхній свідомості оригінальні ідеї, зорієнтовуючи на реалізацію творчих ресурсів і самоактуалізацію дивергентного мислення.

Реалізація четвертої організаційно-педагогічної умови – *стимулювання фахової самоідентифікації майбутніх учителів початкової освіти з опорою на кращий досвід успішних представників освітньої галузі* – здійснювалася шляхом організації роботи дискусійного клубу «Новатор», громадського фахового об’єднання «Асоціація молодих освітян» (АМО), кіноклубу «Райдуга», творчих лабораторій, гуртків, майстерень.

Успішною виявилася активна взаємодія з провідними фахівцями початкової освіти, педагогами-новаторами, філософами, психологами, письменниками, акторами, що виражалася в полівекторній емоційній та інтелектуальній співтворчості, викликаючи глибоку зацікавленість у студентів, а створене креативне середовище демонструвало певні зразки творчого саморозкриття особистості, культивувало в майбутніх учителів початкової школи потребу плекати в собі бажання до креативного саморозвитку, самостійності міркувань і суджень, ініціативності, активності, максимального вираження інтелектуальних здібностей, генерування нових продуктивних і оригінальних ідей.

Процедури *діагностичного блоку* дослідної моделі було спрямовано на здійснення моніторингових дій щодо діагностики кінцевого рівня сформованості готовності майбутніх учителів початкової освіти до розвитку креативних здібностей учнів.

Загальну логіку експериментальної роботи побудовано відповідно до мети й завдань дослідження, що передбачало: визначення етапів роботи та розробку дослідної програми; проведення констатувального, формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту; визначення кінцевого рівня сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку креативних здібностей учнів.

Дослідно-експериментальну роботу здійснено впродовж 2014–2018 рр. на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Бердянського державного педагогічного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», до якої було залучено студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня «бакалавр».

В експериментальній роботі взяли участь 56 викладачів та 120 студентів, з яких 62 особи – в експериментальній групі (ЕГ) і 58 осіб – у контрольній групі (КГ).

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту встановлено: високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку креативних здібностей учнів виявлено у 20,18% студентів, середній – у 30,82%, низький – у 49%.

На контрольному етапі експериментального дослідження проведено роботу з виявлення показників сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи та ефективності структурно-функціональної моделі за відповідними рівнями (табл. 1). Із цією метою здійснено порівняння емпіричних даних, отриманих на констатувальному етапі, з результатами формувального етапу в КГ та ЕГ.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, %

Рівні	Констатувальний етап експерименту		Контрольний етап експерименту	
	КГ (58 осіб)	ЕГ (62 особи)	КГ (58 осіб)	ЕГ (62 особи)
Високий	20,18	26,93	23,66	48,65
Середній	30,83	39,61	38,47	40,41
Низький	48,99	33,46	37,87	10,94

Як видно з табл. 1, встановлено позитивну динаміку при визначенні рівнів сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів завдяки впровадженню комплексу заходів у процесі педагогічного експерименту. Так, з 26,93% до 48,65% зросла кількість майбутніх учителів з високим рівнем сформованості готовності до розвитку креативних

здібностей учнів (приріст – 21,72%); зменшилася кількість студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» на 0,8% (з 40,41% до 39,61%) із середнім рівнем і низьким – на 22,52% (з 33,46% до 10,94%) відповідно. Темпи зміни відповідних показників у контрольних групах значно нижчі, що свідчить про ефективність формувальних заходів.

Порівняння даних на початку та наприкінці експерименту в пов'язаних вибірках за критерієм Крамера-Уелча та Манна-Уїтні показало рівень достовірності 95%. Можна стверджувати: впровадження комплексу формувальних заходів справило істотний вплив на успішність в експериментальній групі. Відмінність у рівнях сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи статистично значуща, що свідчить про її позитивну динаміку в ході експериментальної роботи в контексті реалізації завдань цього дослідження.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне й експериментальне дослідження дало змогу сформулювати загальні висновки.

1. Проаналізовано теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, основу яких становлять ідеї філософів, педагогів, психологів, соціологів, що визначили пріоритетні концепти успішної педагогічної діяльності креативної спрямованості: ціннісно-сміслова переорієнтація освітнього процесу на засадах духовності; створення творчого й інноваційно орієнтованого середовища, в якому панує креативний клімат; розвиток конвергентного та дивергентного мислення; формування мотиваційних установок на реалізацію креативних моделей поведінки, стимулюючи появу оригінальних і творчих продуктів діяльності; активізація процесу генерування великої кількості ідей, варіантів розв'язання завдань нестандартними, унікальними прийомами й методами.

З'ясовано зміст і концепти таких основних дефініцій, що становлять понятійно-категоріальний апарат дослідження, як: «креативність», «розвиток креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи», «підготовка», «готовність», «професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи», «готовність майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи», розкрито їх взаємозв'язок і взаємозалежність.

2. Виявлено й охарактеризовано структуру готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, що містить такі компоненти: *мотиваційний* (позитивне ставлення студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до своєї професії, глибоке усвідомлення її значущості та формування інтересу до креативної діяльності; стимулювання творчої активності особистості; стійка внутрішня мотивація з опорою на домінанту креативної орієнтованої педагогічної дійсності); *когнітивний* (сформованість знань, умінь, компетентностей, система професійних якостей майбутніх учителів, необхідних для здійснення розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи; креативно-інноваційна побудова освітнього процесу засобами

активізації дивергентного мислення); *інструментальний* (уміння нестандартно порівнювати факти, явища, погляди, концепції, знаходити логічні зв'язки; уміння спостерігати, добирати, систематизувати й творчо обробляти дані; асоціювати; реконструювати стереотипні моделі; здатність бачити суперечності, імпровізувати; висувати гіпотези та припущення, виявляти проблему, бачити різні підходи до її розв'язання нестандартними засобами) і *рефлексивний* (постійне осмислення; оцінювання ступеня власної відповідності або невідповідності існуючим професійним вимогам, формуючи адекватну самооцінку креативної професійної діяльності й поведінки).

Установлено, що кожний компонент має критерії (мотиваційно-цільовий, когнітивно-операційний та оцінювально-результативний) і показники, що відображають їхню сутність. Висвітлено сутність рівнів сформованості досліджуваної готовності (низький, середній, високий).

3. Визначено й науково обґрунтовано концептуальні засади педагогічного впливу на процес підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, спрямованій на реалізацію нової місії педагога в проекції освітніх тенденцій Нової української школи; гуманізацію професійної освіти; тьюторство в системі внутрішньоуніверситетської підготовки; органічне поєднання дивергентного й конвергентного мислення як фундаменту розвитку креативних здібностей особистості майбутнього педагога; підготовку професійно мобільних майбутніх фахівців як умови їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку освітніх послуг; набуття майбутніми вчителями початкових класів досвіду креативно-професійної поведінки.

4. Розроблено й теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, яка являє собою єдність таких блоків, як: організаційно-цільовий (мета й завдання, наукові підходи та принципи); змістово-операційний (концептуальні засади педагогічного впливу на досліджуваний процес, компонентна структура та сутність організаційно-педагогічних умов); діагностичний (критерії, рівні та показники сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативних здібностей учнів); результативний (кінцевий результат).

5. Обґрунтовано й експериментально перевірено наукове-методичне забезпечення реалізації структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів початкової школи, які відтворено й деталізовано в межах педагогічного експерименту.

Виявлено найефективніші методичні засоби, методи та шляхи впливу на досліджуваний процес, а саме: використання методу кросенсу, що сприяє формуванню гнучкості й оригінальності мислення, умінь творчої співпраці та співробітництва; виготовлення інтелект-карт, творчих портфоліо, забезпечуючи цілісність процесів творчої самопобудови, емоційно-образного занурення до майбутньої фахової діяльності; запровадження практико-орієнтованих креативно-інноваційних форм і методів викладання (творчі дискусії, синквейни, діаманти, диспути, мікродослідження, колоквиуми, творчі проекти, проблемно-моделювальні заняття); складання «дерева рішень», «хмари слів», «стрічки часу» за допомогою

відповідних web-ресурсів, хмарного сервісу Google, спрямовуючи вектор розвитку креативних здібностей студентів від ситуативного застосування певних засобів творчості до гармонійного поєднання дивергентної стратегії вирішення.

Результатом експериментальної роботи стало визначення та порівняння рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів початкової школи у студентів ЕГ та КГ до і після впровадження дослідної моделі. Виявлено позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів початкової школи, а саме: на 21,72% зросла кількість студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» з високим рівнем зазначеної готовності; кількість майбутніх учителів початкової освіти із середнім і низьким рівнями зменшилася на 0,8% та 22,52% відповідно.

Аналіз результатів дослідно-експериментальної перевірки структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, зокрема методами математичної статистики (за критеріями Крамера-Уелча та Манна-Уїтні), підтвердив педагогічну доцільність розробленого науково-методичного забезпечення.

Таким чином, є всі підстави вважати, що поставлені завдання виконано, а мету – досягнуто. Водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми і свідчить про необхідність її подальшої розробки за такими перспективними напрямками, як: розвиток креативності в майбутніх учителів початкової освіти засобами засобами мультимедійних технологій; розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи в процесі вивчення фахових дисциплін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Корольова Л. М. Розвиток креативності особистості як науково-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2012. Вип. 22 (75). С. 172–178.

2. Корольова Л. М. До проблеми розвитку креативності молодших школярів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ, 2013. № 1. С. 143–148.

3. Корольова Л. М. Аналіз стану готовності вчителів початкових класів до формування креативних здібностей у молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2015. Вип. 41 (94). С. 168–172.

4. Корольова Л. М. Інноваційні виміри професійної підготовки вчителя початкових класів до формування креативних здібностей у молодших школярів у контексті Нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 55–56 (109–110). С. 474–480.

5. Корольова Л. М. Педагогічна практика – як інструмент впливу на ефективну підготовку майбутніх учителів початкових класів до розвитку креативних здібностей

у молодших школярів. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2018. № 1 (15). С. 130–136.

6. Корольова Л. М. Результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: А. В. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2018. Вип. 61 (114). С. 181–194.

Стаття в зарубіжному виданні

7. Koroliova L. The teacher's role in the development of students' creative abilities during educational activities in the elementary school. *News of Science and Education*. 2018. Vol. 3 (59). P. 42–51.

Статті в наукометричних виданнях

8. Корольова Л. М. Застосування методу моделювання як головного консигнатора процесу формування креативних здібностей молодших школярів. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2016. Вип. 233. С. 347–353.

9. Корольова Л. М. Чинники, які визначають зміст феномену «креативність молодших школярів». *Молодий вчений*. 2016. № 2 (29). С. 289–292.

10. Корольова Л. М. Креативне освітнє середовище – шлях до успішної педагогічної діяльності майбутніх учителів початкових класів. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 260–264.

Матеріали конференцій

11. Корольова Л. М. До проблеми розвитку креативності. *Педагогіка та психологія: традиції та інновації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 бер. 2013 р. Львів, 2013. С. 20–22.

12. Корольова Л. М. Креативність і шляхи її формування в молодших школярів. *Формування та розвиток фахової компетентності вчителя початкової школи в умовах упровадження Державного стандарту початкової загальної освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24–25 квіт. 2013 р. Харків, 2013. С. 269–276.

13. Корольова Л. М. Дослідження рівня готовності вчителів початкових класів до формування креативних здібностей у молодших школярів. *Модернізація регіональної системи підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників як умова підвищення якості освіти*: зб. матер. Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. Харків, 2014. С. 114–118.

14. Корольова Л. М. Дидактичні умови стимулювання педагогів початкових класів до формування креативних здібностей у молодших школярів. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 20–27 квіт. 2015 р. Запоріжжя, 2015. Вип. 1 (19). URL: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/2/korolova_tezi.pdf (дата звернення: 27.04.2015).

15. Корольова Л. М. Дефініції поняття «креативність молодших школярів». *Професійна освіта та освіта дорослих в сучасних соціокультурних умовах: теорія, методологія, практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24–25 вер. 2015 р. Запоріжжя, 2015. URL: http://konpod.blogspot.com/p/blog-page_22.html (дата звернення: 25.09.2015).

16. Корольова Л. М. Моделювання як метод теоретичного осмислення проблеми формування креативних здібностей у молодших школярів. *Нові технології навчання*. Київ. 2015. Вип. 86. Ч. 2. С. 99–101.

17. Корольова Л. М. Застосування поліваріантних видів навчальної діяльності як одна з умов формування креативних здібностей молодших школярів. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах*: матеріали Всеукр. наук. конф., 29–30 квіт. 2016 р. Дніпропетровськ, 2016. Ч. I. С. 153–155.

18. Корольова Л. М. Дослідження структури креативних здібностей особистості. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 18–25 квіт. 2016 р. Запоріжжя, 2016. Вип. 1 (23). URL: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip23.html (дата звернення 25.04.2016).

19. Корольова Л. М. Дослідження рівня сформованості креативних здібностей у молодших школярів. *Основні напрями розвитку педагогічної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 жовт. 2016 р. Херсон: Гельветика, 2016. С. 43–45.

20. Корольова Л. М. Методологічна основа побудови моделі формування креативних здібностей у молодших школярів. *Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 лют. 2017 р. Київ: Міленіум, 2017. С. 138–140.

21. Корольова Л. М. Активізація креативності майбутніх учителів початкових класів – домінанта їхньої професійної підготовки. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи*: матеріали третьої Міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 лют. 2018 р. Умань: ВПЦ Візаві, 2018. С. 106–107.

22. Корольова Л. М. Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах Концепції Нової української школи у сучасних парадигмальних вимірах. *Підвищення якості освітньої діяльності у вищих навчальних закладах за рахунок інтерактивних форм навчання*: матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф., 9–10 квіт. 2018 р. Харків, 2018. С. 131–133.

23. Корольова Л. М. Полівекторність креативної спрямованості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2018 р. Харків: Стиль–Издат, 2018. С. 250–253.

24. Корольова Л. М. Ампліфікація змісту початкової освіти як умова формування креативних здібностей у молодших школярів. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Бердянськ, 2017. С. 249–252.

Праці, які додатково відображають результати дослідження

25. Корольова Л. М. Формирование основ читательской самостоятельности младших школьников. *Раз ступенька, два ступенька...* URL: <http://znmc.ucoz.ru/index/0-80> (дата обращения: 12.12.2014).

26. Корольова Л. М. Нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу як умова створення позитивного виховного простору. *Виховний простір як вихідна умова розвитку життєвокомпетентної особистості: теорія, практика, досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28 вер. 2016 р. Запоріжжя, 2016. URL: <http://kaffilosofii.wixsite.com/kafedra-filosofii/blank-cp4sx> (дата звернення: 28.09.2016).

27. Корольова Л. М. Культура батьків – основа культури дітей. Батьківські збори в 3-му класі. *Учитель початкової школи*. 2017. № 1. С. 39–41.

28. Корольова Л. М. Йдемо по стопах Архімеда. Урок «відкриття нового способу» з математики для 3-го класу. *Учитель початкової школи*. 2017. № 2. С. 28–29.

АНОТАЦІЯ

Корольова Л. М. Підготовка майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2019.

Дисертацію присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи. Досліджено теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи. Визначено й науково обґрунтовано концептуальні засади педагогічного впливу на процес підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» до розвитку креативних здібностей учнів. Теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи, основою якої є сукупність організаційно-педагогічних умов. Розроблено програму та навчально-методичне забезпечення спецкурсу «Методика розвитку креативних здібностей молодших школярів», комплекс науково-методичних матеріалів для викладачів закладів вищої освіти щодо формування готовності майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи.

Ключові слова: розвиток креативних здібностей, учні початкової школи, навчально-виховна діяльність, підготовка, майбутній учитель початкової освіти, структурно-функціональна модель.

АННОТАЦИЯ

Королева Л. М. Подготовка будущих учителей к развитию креативных способностей учащихся в учебно-воспитательной деятельности начальной школы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Классический приватный университет, Запорожье, 2019.

Диссертация посвящена проблеме подготовки будущих учителей к развитию креативных способностей учащихся в учебно-воспитательной деятельности начальной школы. Исследованы теоретические основы подготовки будущих учителей к развитию креативных способностей учащихся в учебно-воспитательной деятельности начальной школы. Определены и научно обоснованы концептуальные основы педагогического влияния на процесс подготовки студентов специальности

013 «Начальное образование» по развитию креативных способностей учащихся. Теоретически обоснована, разработана и экспериментально проверена структурно-функциональная модель подготовки будущих учителей к развитию креативных способностей учащихся в учебно-воспитательной деятельности начальной школы, основой которой является совокупность организационно-педагогических условий. Разработаны программа и учебно-методическое обеспечение спецкурса «Методика развития креативных способностей младших школьников», комплекс научно-методических материалов для преподавателей высших учебных заведений по формированию готовности будущих учителей к развитию креативных способностей учащихся в учебно-воспитательной деятельности начальной школы.

Ключевые слова: развитие креативных способностей, учащиеся начальной школы, учебно-воспитательная деятельность, подготовка, будущий учитель начального образования, структурно-функциональная модель.

SUMMARY

Koroliova L. M. The preparation of future teachers for the development of creative abilities of pupils in the educational activities of the elementary school. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Classical Private University, Zaporizhzhia, 2019.

The study is devoted to the problem of the training of the future teachers for the development of creative abilities of pupils during the educational activities of elementary school.

The conceptual foundations of the training of future teachers for the development of creative abilities of pupils of elementary school, the role of this profession in the context of historical development of education are revealed. The contradictions that impede the training of future teachers are outlined.

The clarification of the essence of these categories provided an opportunity to present the readiness of future teachers to develop the creative abilities of pupils in the educational activities of primary school as an integrative set of personality traits acquired during professional training, and the ability to solve professional problems and situations successfully through creative, interactive methods and innovational-reflexive technologies.

The structure of the future teachers' readiness for the development of pupils' creative abilities in the educational activity of the elementary school, which includes interrelated components and each of them has certain content, is determined and scientifically substantiated (motivational, cognitive, instrumental and reflexive components').

On the basis of the analysis of psychological and pedagogical literature on the subject of study, the study of the component composition of the training of future teachers for the development of creative abilities of the pupils of the initial level, the own experience of professional training of subjects of the educational process the conceptual foundations of pedagogical influence on the process of preparing future teachers for the development of creative the abilities of pupils in primary education are determined and scientifically substantiated.

The structural-functional model of the training of future teachers for the development of pupils' creative abilities in the educational activity of the elementary school is theoretically substantiated. It is structured according to such blocks as: organizational-target (contains the purpose and tasks, scientific approaches, principles, conceptual foundations of pedagogical influence on the investigated process and component structure of the specified readiness which are the dominant basis, the platform of the leading author's idea and fulfill the philosophical-humanistic function); content-procedural (encompassing the essence of organizational and pedagogical conditions and the expediency of their implementation, namely: the formation of motivation units for future teachers of elementary school on the dominant creative orientation in the structure of professional activity; the organization of the process of obtaining the future teachers of the elementary school of knowledge, skills and experience in developing creative abilities of pupils in educational activities with the introduction of author's modules of certain disciplines; optimization of auditor and non-audited subject-subject academic interaction by creating a developing environment of creative character; stimulating the professional identity of future teachers of primary education based on best practices of successful educational field representatives); diagnostic (includes the levels of readiness of future teachers of the elementary level for the development of creative abilities of pupils in educational activities); productive (reflects the final result).

It has been experimentally proved that the implementation of the structural-functional model has positively influenced the process of training future teachers for the development of creative abilities of pupils in the educational activities of the elementary school.

The practical significance of the results is to substantially update, modify and correct the content of the disciplines: «Pedagogy» (authorial module «Methodology of development of creative abilities among pupils of the elementary school»); «Bases of Pedagogical Mastery» (authorial module «Formation of creative abilities of the teacher of elementary school»); «Advanced Technologies in Elementary School» (authorial module «Interactive Learning Methods in Elementary School»); the programs of the authorial special course «Methodology of development of creative abilities of pupils in the elementary school» were developed; introduction of the programs of theoretical and practical training of the tutors of HEI for the organization of step-by-step preparation of future specialists were introduced; in meaningful enrichment of the recommendations on the methodology of forming creative abilities of the primary school pupils for future teachers of elementary school, teachers of higher educational institutions, heads of educational institutions.

Key words: development of creative abilities, pupils in the elementary school, educational activity, preparation, future teachers of the elementary school, structural and functional model.

КОРОЛЬОВА ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 15.05.2019

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Гарнітура Times
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 150 пр. Зам. № 08–19АБ

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008